

Школа „Руђер Бошковић”

Политика инклузије/посебних образовних потреба

Primary Years Programme (PYP)

Датум израде: јануар 2019, допуњено 2020.

Мисија школе:

Школа „Руђер Бошковић” инспирише ученике да постану часни, принципијелни, образовани и обзирни људи способни и вољни да дају значајан допринос локалној и светској заједници.

Датум: Јануар 2019

У складу са нашом мисијом, верујемо и прихватамо да је сваки ученик посебна личност, да свако од њих има своје јаке стране и области у којима му је потребна подршка и подстицај да би остварио пун потенцијал на путу личне афирмације.

Описане праксе су у складу са ИБ филозофијом и документима: *IB Programme standards and practices* (Стандарди и праксе ИБ програма), *Learning diversity and inclusion in IB programmes (2018)* (Разноврсност потреба у учењу и инклузија у ИБ програмима), *Access and inclusion policy (2016)* (Политика приступачности и инклузије), *Using Universal Design for Learning (UDL) in the IB Classroom, (2016)* (Коришћење универзалног дизајна за учење у ИБ учионици), *Meeting student learning diversity in the classroom (2013)* (Упознавање са различитостима у учењу ученика у учионици), као и кровним законом из области образовања у нашој земљи: Закон о основама система образовања и васпитања Републике Србије (у даљем тексту: Закон) из августа 2009. године (овим Законом уређују се основе за инклузивно образовање, и даље је разрађен кроз низ подзаконских аката и уредби које су донете 2010, 2013. и 2017. године), Правилник о ближим упутствима за утврђивање права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновање.

Документ је израђен у складу са доле наведеним ИБ стандардима:

Подршка ученицима 2: Школа идентификује и пружа одговарајућу подршку у учењу. (0202-02)

Подршка ученицима 2.1: Школа примењује и преиспитује системе и процесе за идентификовање потреба ученика. (0202-02-0100)

Подршка ученицима 2.2: Школа подржава утврђене потребе ученика и доказује ову подршку планирањем, политиком и праксом. (0202-02-0200)

Подршка ученицима 2.3: Школа обезбеђује особље, просторије и ресурсе како је наведено у њеној политици инклузије. (0202-02-0300)

Подршка ученицима 2.4: Школа демонстрира посвећеност да најефикасније искористи просторе и окружења за учење на начине који задовољавају потребе свих ученика. (0202-02-0400)

Култура 2: Школа примењује, комуницира и редовно преиспитује политику инклузије која ствара културе које подржавају све ученике да остваре свој пуни потенцијал. (0301-02)

Култура 2.1: Школа примењује и преиспитује политику инклузије која испуњава смернице ИБ. (0301-02-100)

Култура 2.2: Школа у својој политици инклузије идентификује све своје законске норме и даје кратак опис школских структура и процеса за усаглашавање. (0301-02-200)

Култура 2.3: Школа у својој политици инклузије описује права и одговорности свих чланова школске заједнице и јасно наводи визију школе за спровођење инклузивних програма. (0301-02-300)

Култура 6: Школа спроводи, комуницира и редовно преиспитује своје политике које је прописао ИБ како би осигурала да оне буду кохезивне и да одражавају ИБ филозофију. (0301-06)

Култура 6.1: Школа имплементира процесе узимајући у обзир однос између својих политика прописаних од стране ИБ. (0301-06-100)

Култура 6.2: Школа документује своје политике прописане од стране ИБ и саопштава их школској заједници. (0301-06-200)

Култура 6.3: Школа разматра физичке и виртуелне просторе у свим својим политикама које прописује ИБ. (0301-06-300)

Култура 6.4: Школа артикулише планирану интеграцију људских, природних, израђених или виртуелних ресурса у свим својим политикама које прописује ИБ. (0301-06-400)

Целоживотни ученици 3: Ученици препознају и негују здраве односе, разумевање заједничке одговорности као и способност ефикасне сарадње. (0402-03)

Целоживотни ученици 3.1: Ученици и наставници се укључују у искуства учења која су осмишљена тако да укључују могућности за сарадњу ученика. (0402-03-100)

Целоживотни ученици 3.2: Школа демонстрира да су сарадња и ефикасно грађење односа експлицитно садржани у наставном програму. (0402-03-200)

Целоживотни ученици 3.3: Педагошки лидери пружају могућности да глас ученика буде заступљен у школи. (0402-03-300)

Приступу настави 5: Наставници уклањају препреке учењу како би омогућили сваком ученику да се развија, следи и постигне изазовне личне циљеве учења. (0403-05)

Приступу настави 5.1: Наставници узимају у обзир варијабилност ученика када планирају ученичке персонализоване циљеве учења. (0403-05-100)

Приступу настави 5.2: Наставници интегришу претходно знање ученика у наставни план и програм како би помогли и проширили учење за све ученике. (0403-05-200)

Приступу настави 5.3: Наставници користе политике прописане од стране ИБ за подршку ученицима. (0403-05-300)

Приступу настави 5.4: Наставници подржавају језички развој узимајући у обзир језичке профиле ученика. (0403-05-400)

Приступу настави 5.5: Наставници користе вишеструке технологије како би помогли и проширили процесе наставе и учења. (0403-05-500)

Документ је израђен у складу са Законом о основама система образовања и васпитања. Закон обухвата, али није ограничен на, следеће:

- забрану дискриминације и дискриминаторског поступања као и било који вид издвајања који нису у најбољем интересу детета;
- увођење нове уписне политике: уместо тестирања детета пре поласка у школу, провера се врши код уписане деце како би се идентификовала она која има потребу за посебном/додатном образовном подршком;
- увођење нове програмске политике: образовање коришћењем персонализованих метода рада или индивидуалних образовних планова;
- увођење индивидуалног образовног програма 1 (ИОП1 - прилагођен програм рада), индивидуалног образовног програма 2 (ИОП2 - прилагођен и измењен програм рада) и индивидуалног образовног програма 3 (ИОП3 - обогаћен и проширен програм рада за ученика са изузетним способностима);
- увођење нове политике оцењивања и процене: формативно оцењивање, оцењивање по ИОП-у (индивидуалном образовном програму, завршни испит по прилагођеној процедури, екстерна процена у складу са стандардима квалитета који се заснивају на установљеним индикаторима).

Овај документ је креиран како би описао посебне образовне потребе и инклузивне праксе у школи „Руђер Бошковић“ и учинио их доступним школској заједници. Овај документ је повезан са Језичком политиком и Политиком оцењивања.

Филозофија посебних образовних потреба/инклузије:

У публикацији под називом „Разноврсност потреба у учењу у ИБ програмима (2010)“, наводи се да је „инклузија трајан процес који има за циљ да повећа приступ и укљученост у процес учења за све ученике тако што ће уочити и отклонити баријере. То се може успешно остварити у атмосфери сарадње, обостраног поштовања, подршке и решавања проблема. Инклузија је профил ученика у акцији, исход заједнице у којој се дешава активно учење.“

Школа „Руђер Бошковић“ прихвата све ученике, без обзира на различите развојне индивидуалне карактеристике и подржава инклузију, уколико може да изађе у сусрет емотивним, социјалним, образовним и физичким потребама ученика.

Школа „Руђер Бошковић“ прихвата ученике са посебним образовним потребама и подржава инклузију у оквиру сваке учионице. Родитељи/старатељи и ученици се подстичу да буду отворени, да обавесте школу ако постоје неке потешкоће у учењу и да доставе податке о медицинској историји, ако је потребно. Заједнички рад и сарадња наставника, школског психолога, ученика и родитеља/старатеља омогућавају пажљиву процену, планирање и праћење напретка ученика. У школској заједници се међу свим њеним члановима негује позитивна, брижна и комуникација пуна поштовања. Ученицима, родитељима/старатељима и наставницима се дају многе могућности у којима могу да пруже подршку и развију окружење које пружа подршку свим ученицима.

Ко су ученици којима је потребна додатна подршка у образовању

Може се сматрати да је ученику потребна додатна подршка уколико има развојне тешкоће или тешкоће у учењу или понашању, које ометају његово функционисање и даљи напредак. Тешкоће могу бити изражене у мањој или већој мери, у краћем или дужем временском периоду, у једној или више области функционисања. Узимајући у обзир специфичност посебних образовних потреба сваког детета, циљ нам је да радимо на пружању подршке, стварању адекватног школског окружења и на отклањању баријера ради омогућавања даљег личног напредовања.

Ученици којима је потребна додатна подршка у образовању због тешкоћа у приступању, укључивању и учествовању у образовању и васпитању, ако те тешкоће утичу на његову добробит, односно остваривање исхода образовања и васпитања, и односе се на ученика/цу који/а:

- 1) има тешкоће у учењу или понашању (због специфичних сметњи у учењу или проблема у понашању и емоционалном развоју);
- 2) има сметње у развоју или инвалидитет (телесне, моторичке, чулне, интелектуалне или сметње из спектра аутизма);
- 3) исказује даровитост или таленат у одређеним областима;
- 4) потиче, односно живи у социјално нестимулативној средини;
- 5) из других разлога остварује право на подршку у образовању.

Шта све може да представља баријеру за учење

Баријере за учење могу представљати начин на који је школа организована и како она функционише, као и каквим ресурсима располаже. Такође, начин како су дефинисане њене политике и на који начин се развијају мултикултуралност и прихватање међусобних разлика, могу представљати препреку међусобном разумевању. Веома је важно јасно дефинисати приступе у настави и учењу, као и уређивање међусобних односа свих учесника у образовно-васпитном процесу да би се обезбедила укљученост сваког појединца. Препреку може представљати и конструкција школског простора у физичком смислу.

Управа школе је дужна да у сарадњи са учитељима, наставницима, стручним сарадницима, специјалистима, родитељима, ученицима и свим осталим учесницима у процесу образовања обезбеди отклањање баријера за учење за све чланове школске заједнице.

Сваки учитељ и наставник је дужан да неселективно приступа образовању и васпитању сваког ученика; да омогући да сваки ученик буде укључен у одговарајући процес наставе и учења.

Ефикасне праксе у поступању са разноврсним потребама у учењу

Сви наставници у школи „Руђер Бошковић“ су у потпуности информисани и обучени да изађу у сусрет разноврсним потребама у учењу током процеса планирања и наставе. Школска пракса усваја ИБО смернице у вези са диференцијацијом у учењу.

Диференцирана настава

Диференцијација је „приступ у настави који се залаже за активно планирање које узима у обзир различитости ученика у учионици“ (Tomlinson and Allan, 2000). Диференцијацијом се сматра процес уочавања, код сваког ученика, најефикасније стратегије за постизање личних циљева учења. Када се разматра педагошки приступ у задовољавању потреба у учењу, наставници такође треба да имају у виду језички профил сваког ученика.

Диференцијација и индивидуализација наставе се врше у циљу пружања подршке ученицима како би постигли што бољи напредак и максимално развили своје потенцијале у свим областима.

Она се односи на:

❖ Прилагођавање метода, материјала и наставних средстава

а) Увођење нове лекције/новог предавања

- Обезбеђивање визуелних помагала
- Ангажовање више чула (визуелно, аудитивно, кинестетичко) уз коришћење адекватног материјала за рад
- Издвајање кључних ставки
- Делење дужих предавања на краће сегменте
- Вршњачко подучавање
- Додатна прилагођавања

б) Постављање задатака

- Давање довољно времена за израду, инсистирање на квалитету, а не на квантитету рада
- Поједностављивање сложених упутстава, подела на краће делове
- Коришћење технологије и различитих стратегија за учење
- Награђивање учешћа и стално мотивисање ученика
- Додатна прилагођавања

в) Провера знања

- Коришћење различитих врста тестова (усмени, визуелни, вишеструки избор, кинестетички, шематски...)
- Додатно време за тест
- Вршњачка подршка, тимски рад
- Креирање атмосфере која не представља притисак на ученика
- Додатна прилагођавања

г) Организација учења

- Ученик седи у учионици близу наставника или позитивног узора
- Обезбеђивање помоћи око организације учења и система награђивања за успешно завршен рад
- Организовање више радних група у учионици
- Недељно извештавање родитеља о напредовању

- Додатна прилагођавања

д) Понашање

- Једноставна правила понашања у учионици и школи, јасна и стално доступна за подсећање
- Похвала и награде за позитивно понашање
- Оспособљавање ученика за примену стратегија за самоконтролу
- Омогућавање чешће промене активности и кратких одмора између задатака
- Коришћење договорених невербалних сигнала за скретање пажње ученику током часа
- Спровођење система управљања понашањем
- Оцењивање тачних одговора, а не грешака
- Додатна прилагођавања

❖ **Прилагођавање простора и услова у којима се учење одвија**

а) Отклањање физичких баријера и постављање ознака

- Постављање рампе
- Адаптација врата, улаза и тоалета
- Приступачност клупе, табле и остале школске опреме
- Постављање визуелних оријентира и ознака
- Додатна прилагођавања

б) Специфична организација и распоред активности

- Могућност допунске наставе за поједине области и предмете
- Могућност додатне наставе и менторских консултација
- Могућност on line учења
- Могућност прилагођеног дневног, недељног или месечног распореда активности
- Осмишљавање асистивне технологије у сарадњи са стручњацима и родитељима
- Додатна прилагођавања (на пр. коришћење звучне тастатуре, употреба гестовног језика и сл.)

❖ **Измена садржаја учења и стандарда постигнућа**

а) Поједностављивање садржаја за предмет, групе предмета или тему

- Смањивање садржаја и захтева у оквиру једне или више области у оквиру једног предмета
- Смањивање садржаја и захтева у оквиру једног предмета
- Смањивање садржаја и захтева у оквиру групе предмета
- Смањивање садржаја и захтева у оквиру већине или свих предмета
- Смањивање садржаја и захтева у оквиру једне или више трансдисциплинарних тема

б) Проширивање садржаја за одређени предмет, групе предмета или тему

- Увођење напреднијих садржаја у оквиру једног или групе предмета
- Увођење напреднијих садржаја у оквиру једне или више трансдисциплинарних тема

❖ **Израда наставних материјала у циљу вршњачког подучавања**

Рад са децом са тешкоћама у развоју

Поједини чланови РУР тима су додатно едуковани за рад са децом са тешкоћама у развоју кроз инклузивни приступ у настави, путем семинара организованих од стране МПТН. Школа сматра да се сви учесници у процесу морају континуирано едуковати о овој теми кроз екстерне и интерне едукације и путем литературе препоручене од стране Стручног тима за инклузивно образовање школе. Током сваке школске године биће уврштен бар један од наведених облика додатне подршке и едукације наставницима.

Школа „Руђер Бошковић“ и ИБО подржавају следеће принципе инклузивног образовања:

- Образовање за све сматра се људским правом.
- Образовање се унапређује стварањем афирмативне и позитивне средине која развија осећај припадања, сигурности, самопоштовања и целокупног напретка за све ученике.
- Сваки образовни радник образује све ученике.
- Учење се посматра из перспективе врлина (добрих особина).
- Разноврсност потреба у учењу сматра се важним основом за стварање инклузивне заједнице.
- Сви ученици имају исте могућности да учествују и буду активно укључени у квалитетно учење.
- Целокупни потенцијали могу се остварити кроз повезивање и надограђивање на претходно знање.
- Оцењивање и процена дају могућност свим ученицима да покажу своје учење, које се награђује и похваљује.
- Вишејезичност се сматра чињеницом, правом и ресурсом.
- Сви ученици у школској заједници у потпуности учествују у ИБ образовању и омогућено им је да остварују своја права и прихвате своје одговорности као грађани.
- Сви ученици у школској заједници имају свој глас који се слуша, тако да се њихов удео и виђење узима обзир.
- Сви ученици у школској заједници развијају атрибуте који чине профил ИБ ученика и расту у младе истраживаче, образоване и брижне људе који помажу у стварању бољег и мирнијег света кроз међукултурално разумевање и поштовање.
- Постоји разумевање за различитост како би се у заједницу укључили сви њени чланови.
- Сви ученици доживљавају успех као једну од кључних компоненти процеса учења.

Препоручена литература за скрининг уочених тешкоћа

Сви учесници у раду са ученицима за скрининг уочене тешкоће могу користити публикацију *Meeting students learning diversity* (2013) (Упознавање са различитостима у учењу ученика у учионици).

Такође, школа поседује додатну литературу за приступ у раду са децом са тешкоћама у развоју:

- “Приручник за планирање и писање ИОП-а”, Сњежана Мрше, Милена Јеротијевић, МПНСТР
- Стратегије за подучавање ученика са сметњама у развоју, Милена Јеротијевић, Раиса Венелаинан, МПНСТР
- Збирка примера инклузивне праксе, Биљана Јањић, МПНСТР
- интерни приручник „Методе рада са ученицима који имају сметње у учењу“, израђен од стране стручних сарадника у настави, Уроша Величковића, педагога и Драгане Миловановић, психолога
- Приручник за учитеље за рад са ученицима са сметњама у развоју, Гордана Николић, Душанка Гачић Брадић, Мирјана Тркуља
- Подучавање деце с поремећајима менталног здравља и учења у редовној настави, Мајлс Л. Кули
- Подучавање деце са тешкоћама у учењу у редовној настави, Сузан Вајнбрер

Ова литература је доступна свим учесницима образовног процеса и налази се у РУР библиотеци.

Психолошки мерни инструменти

Школски психолог је обучен за психолошку процену. Активно се користе следећи инструменти:

Бине-Симонова скала. Нова Београдска ревизија Бине-Симонове скале је реализована 1985. године. Ова скала је намењена за испитивање опште интелектуалне способности појединца који је још увек у интелектуалном развоју. Главна сврха Нове Београдске ревизије Бине-Симонове скале је дијагноза општег интелектуалног развоја деце у узрасту од 4 до 14 година. Нова Београдска ревизија Бине-Симонове скале свакако може да обезбеди психологу податке који су важни за прогнозу и развојну дијагнозу општих интелектуалних способности.

Векслерова скала интелигенције за децу. РЕВИСК је ревидирана скала за мерење интелигенције деце узраста од 5 до 15 година, по принципима Векслера, која је направљена као стандардизација америчког *WISC-R* теста из 1974. године. Узимајући у обзир његове психометријске карактеристике, може се рећи да се овај инструмент може користити у предвиђању школског успеха и као диференцијално дијагностичко средство у откривању потенцијалних развојних потешкоћа код деце.

Учесници у процесу пружања подршке ученицима са посебним образовним потребама

Улога школског психолога у РУР програму

Школски психолог за РУР програм има улогу координатора за рад са децом којој је потребна додатна подршка у образовању и сарађује са учитељицама, наставницама језика, специјалистима, породицама и ученицима како би се подстицао развој у свим сегментима. Школски психолог за РУР програм је едукована за рад са децом којој је потребна додатна подршка у образовању у оквиру базичне едукације и завршених семинара. Саветодавне услуге доступне су свим ученицима кроз свеобухватни модел који укључује саветовање у оквиру целог одељења, у малим групама и индивидуалну саветодавну подршку. У складу са узрастом деце, у оквиру целог одељења раде се превентивне радионице на различите теме (понашање, учење, емоције, различитости, групни рад, ненасилни облици решавања конфликта итд.) Групно и индивидуално саветовање предлажу одељењске старешине, претметни наставници, родитељи/старатељи и сами ученици. За потребе које превазилазе могућности школе, породице се упућују на одговарајуће стручњаке.

Психолог је обавезни члан Тима за инклузивно образовање, који још чине и наставници из различитих предметних области, РУР координатор и директор школе. Тим за инклузивно образовање се бави анализом потребе за пружањем додатне подршке ученицима код којих су идентификоване посебне образовне потребе. Тим за инклузивно образовање именује чланове тима за давање додатне подршке ученику чијим радом координира школски психолог за РУР програм. Тим за подршку ученику, који осим психолога чине учитељ и родитељ бави се праћењем напредовања ученика са посебним образовним потребама, евалуацијом рада у протеклом периоду према постављеним циљевима и планирањем наредних корака у пружању подршке, уз израду ИОП-а по потреби.

За пружање посебне подршке ученицима код којих су идентификоване посебне образовне потребе, по потреби се ангажују и спољашњи сарадници (логопеди, дефектолози, психотерапеути) у сарадњи са школом и родитељима. Они подршку могу пружати у оквиру школских активности (нпр. педагошки или персонални асистент у учионици, посебни индивидуални часови са логопедом) или ван школе. Са свим спољашњим сарадницима се успоставља двосмерна комуникација, где се заједнички прате ефекти посебне подршке коју одређени ученик добија и на основу ефеката се праве наредни кораци у подршци. Њихово ангажовање и циљеви рада су прецизирани у ИОП-у и у складу су са постављеним циљевима на којима се ради у оквиру наставног процеса, уколико је израђен ИОП..

Индивидуални часови подршке

У сврху пружања подршке ученицима са посебним образовним потребама, користе се и индивидуални термини подршке у којима ученик у раду 1 на 1 са учитељицом, наставником језика или одређеним специјалистом или специјалистом за одређену област који је спољни сарадник (нпр. дефектолог или логопед). У тим терминима ученик ради на одређеном садржају или материјалу да би увежбавао неку вештину или способност или стицао допунска или додатна знања из одређених предметних области.

Праћење и вредновање подршке

Кроз писање коментара учитељица, наставника језика и специјалиста, указује се и ближе објашњава процена напредовања ученика са посебним образовним потребама и описан ниво

залагања и постигнућа у оквиру одређених предметних области и кроз све елементе РУР програма, у складу са Политиком оцењивања.

Тим за инклузивно образовање се састаје пред почетак школске године, свака 2 месеца током трајања школске године и након завршетка школске године.

За сваког ученика са тешкоћама/посебним образовним потребама се формира мањи тим људи који непосредно раде са њим и који му пружају подршку, заказују се редовни састанци како би се разговарало о напретку тог ученика, а када је потребно договарају се и састанци са родитељима/старатељима. Родитељи се редовно обавештавају о напредовању сваког ученика путем буквица и извештаја о напредовању током теме или полугодишта (у складу са Политиком оцењивања).

Током прве године боравка ученика у школи врши се процена ефикасности индивидуалног плана подршке на крају сваког класификационог периода и врши његова ревизија уколико је то потребно. У осталим случајевима, процена се ради полугодишње. Ефикасност се утврђује на основу напретка ученика. Критеријуми који могу указати на напредак могу бити:

- напредак у развоју језичких вештина
- напредак у развоју нумеричких вештина
- напредак у развоју графомоторике
- напредак у развоју крупне моторике
- смањене разлике у постигнућима између ученика и вршњака
- спречавање све већег заостајања у постигнућима
- побољшање почетног нивоа напретка детета
- обезбеђивање приступа целокупном курикулуму
- побољшање организационих и социјалних вештина и подстицање емотивног статуса
- побољшање понашања ученика
- побољшање мотивације ученика
- вођење ка одговарајућим постигнућима на проверама знања/завршним испитима
- вођење ка успешном наставку образовања
- побољшање концентрације ученика;
- даљи развој посебних способности

Приликом преласка ученика из РУР у МУР програм, школски психолог РУР програма предаје досијеа ученика школском психологу МУР програма и даје све остале информације од значаја за праћење даљег развоја и напредовања ученика са посебним потребама.

Ако документацију затраже стручњаци изван школе, то се врши у складу са посебним процедурама. Ако ови појединци имају улогу додатне подршке ученику, информације о примењеним процедурама ће бити прослеђене, уз сагласност родитеља/ старатеља. Уколико се деси да ученик промени школу, педагошко-психолошка служба може да достави индивидуални план подршке или ИОП, као и податке психолошког тестирања стандардизованим мерним инструментима, на писмени захтев школе.

Када дође до промене наставног кадра у раду са одређеним учеником са посебним образовним потребама, нови наставник бива упознат са свим специфичностима и примењеним стратегијама у раду са тим учеником и пружа му се посебна подршка у раду са тим учеником.

Поверљивост података

Подаци које тим за образовну подршку ученика сакупља да би креирао ИОП, морају бити заштићени од злоупотребе и не смеју да се користе у друге сврхе без сагласности родитеља или старатеља. Документација се чува у писаној и електронској форми и приступ јој имају само овлашћени појединци.

Подаци се чувају у досијеима ученика који се налазе у обезбеђеним условима у канцеларији школског психолога. Приступ подацима имају сви учесници у наставном процесу који раде са учеником коме је потребна додатна подршка, само и искључиво у присуству и уз додатно објашњење психолога школе. Подаци су поверљиви и не смеју се износити из досијеа ученика. Подаци служе само и искључиво у циљу сагледавања јаких страна ученика и поља у оквиру којих је потребно пружање подршке ученику.

Индивидуални план подршке

У индивидуални план подршке се укључују сви учесници који раде са дететом у школи. Имајући у виду важност раног препознавања и интервенције, школа преузима активну улогу у промовисању важности коришћења различитих средстава и техника како би се испуниле потребе у учењу сваког ученика. Ове почетне опсервације, које обухватају опис природе проблема (тешкоће у учењу, однос са вршњацима, понашање) допуњују се мишљењима осталих релевантних учесника у образовном процесу. Ови подаци се затим бележе од стране тима за подршку/инклузију ученика, који одлучује о даљим стратегијама које ће се примењивати, уз обавезну консултацију са родитељима/ старатељима, чији је пристанак неопходан за примену ових мера.

Ако се те стратегије покажу као успешне, напредак ученика ће се стално надгледати, или се у супротном стратегије ревидирају и праве се нове.

Ако постоји потреба, ради се детаљнија процена ученика. Уз дозволу родитеља/ старатеља, школски психолог може да спроведе разговор са дететом и процени опште когнитивне способности и карактерне особине ученика.

У циљу прецизније дијагностике, може се препоручити тестирање од стране стручњака за посебно образовање (дефектолог), посебно у случају проблема у вези са језиком и знацима дислексије, дискалкулије или дисграфије. У појединим случајевима, када се уоче потешкоће у социјално-емотивној сфери и понашању, може се саветовати подршка стручњака за ментално здравље.

Начини утврђивања потребе за пружањем индивидуалне подршке ученику

Када родитељи изразе жељу да упишу дете у образовни систем, почевши од Grade 1 или Grade 2, психолог школе кроз разговор са родитељима и упитник добија прве информације о раном развоју детета и свим информацијама од значаја за процес образовања. Након тога дете

приступа тестирању стандардизованим тестовима (развојном скалом или тестом способности) на основу којих се добијају информације о когнитивном и социо-емотивном развоју детета.

Уколико се кроз разговор или тестирањем дође до података да ће детету можда бити потребна додатна подршка током приступања програму, дефинише се која су поља развоја у којима дете има посебне потребе и прави се стратегија како дете подржати током његових свакодневних активности у школи.

Уколико се дете упише у наш образовни систем од Grade 3 до Grade 5, ученик буде на гостовању неколико дана, током ког се врши опсервација његовог функционисања у школској средини, проучава документација из претходног школовања (извештаји, ђачка књижица и сл.) и раде се тестови процене у оквиру базичних предметних области да би се дошло до релевантних података за планирање укључивања ученика у одговарајући ниво програма и евентуално пружање подршке за области у којима је то потребно.

Уколико је било које дете већ укључено у рад са неким стручњаком ван школе ради пружања подршке у подстицању развоја, проучава се документација стручњака и сагледава које посебне потребе дете има и прави се план подршке у сарадњи са стручњаком који већ ради са дететом ван школе, а омогућава се и да тај стручњак ради са дететом у оквиру активности које се реализују у школи.

Уколико се током рада са учеником уоче тешкоће које нису раније препознате и уврштене у план пружања додатне подршке, особа која је учила одређену тешкоћу (учитељица, наставник, родитељ/старатељ, здравствени радник и др.) обраћа се за помоћ, консултацију и процену школском психологу за РУР. Школски психолог након дефинисања узрока уочене тешкоће (након разговора, опсервације, примене одређених упитника или других помоћних техника, консултације са стручњаком ван школе итд.) даје предлог свим учесницима у раду са дететом начина и трајања пружања подршке.

Школски психолог је одговоран да сакупља извештаје и обавештава наставнике о напретку ученика. Такође, школски психолог је одговоран да упућује учитељице и наставнике на одговарајућу литературу и даје препоруке за рад са децом са посебним потребама у складу са својим стручним знањем или препорукама специјалиста који раде са учеником ван школе.

Садржај индивидуалног плана подршке

Школа „Руђер Бошковић“ усваја предлоге ИБ организације у вези с плановима учења, али не се ограничава на следеће:

- Планови учења узимају у обзир ученичке врлине и интересовања.
- Развој плана учења је колаборативни процес и документован је у политици инклузије.
- Планови учења су усредсређени на индивидуалне врлине и изазове више него на медицинска и психолошка обележја/етикетирања.
- Планови учења су на одговарајући начин интегрисани са технологијама које ученици користе у учионици и ван учионице.
- Исходи учења су препознати као релевантни од стране ученика, родитеља/старатеља и наставника.
- Стратегије наставе и учења повезане су са ИБ приступима настави и вештинама учења као и са ИБ профилем ученика.

- Учење и напредак у учењу су засновани на доказима.
- Ученици имају активну улогу на састанцима у вези са плановима учења.
- Планови учења су поверљиви.
- Развој планова учења узима у обзир локални контекст и регулативе, где је то прикладно.

Зависно од врсте посебне потребе и степена њене изражености, постоје различити начини подршке.

На почетку се врши скрининг уочене тешкоће и ученику се пружа индивидуална подршка прилагођавањем захтева и задатака у раду, уз поштовање препорука о прилагођавању услова рада у самој учионици. Оваква врста подршке се договара, описује и прати кроз опис уочене тешкоће, примену договорених прилагођавања и белешке о напредовању (буквице), извештаје учитељица, предметних наставника и психолога о раду са дететом.

Уколико се после извесног времена примене и праћења не уочавају позитивне промене и ефекти договорене подршке, трага се за даљим или додатним узроцима који могу допринети таквом стању. Ученик се упућује на дијагностику код стручњака ван школе (дефектолози, логопеди, психијатри). На основу документације коју родитељи доставе школи (*родитељи имају право одлуке да ли ће школи показати лекарску документацију или не*) или уколико Тим за инклузивно образовање процени да је потребно, израђује се предлог ИОП-а. *Без обзира да ли постоји документација, уколико се примети да је потребно, израђује се план подршке.*) ИОП-ом се сугерише укључивање персоналног/педагошког асистента који би у учионици био уз дете и пружао неопходну и договорену подршку (спроводи се само уз сагласност родитеља; уколико родитељ одбије сагласност за спровођење ИОП-а, ради се ново прилагођавање захтева и задатака у раду, уз даље описивање и праћење ефеката). У складу са тим планом се врши процена напретка и планирају даљи кораци.

Уколико се уочи надареност детета за неку специфичну предметну област или више њих, пружа се подршка развоју надарености кроз предлог и план додатног ангажовања у школи и ваншколским институцијама и кроз дефинисање додатних и посебних улога ученика током реализације наставног процеса (у групи, у учионици, у оквиру разних манифестација).

Оцењивање ученика са посебним образовним потребама

Ученици се оцењују према Политици оцењивања.

Ученици који добијају додатну подршку у постизању планираних исхода, како би отклонили потешкоће које произилазе из њихових посебних образовних потреба, оцењују се као и сви остали ученици, према истим критеријумима.

Ученик који стиче образовање током спровођења ИОП-а се оцењује према ИОП-у, и у складу са Правилником о оцењивању ученика, што је дефинисано и у Политици оцењивања.

Процес ревидирања политике:

Језичка политика, Политика академске честитости, Политика инклузије/посебних образовних потреба и Политика о заштити и безбедности ученика школе „Руђер Бошковић” се ревидирају на сваке две године. РУР, МУР и ДР координатори, у сарадњи са одабраним

наставницима и директорима основне школе и гимназије чине комисију за ревидирање политика и они ће:

- анализирати тренутне ИБ стандарде и праксе као и смернице политике;
- ревидирати тренутну политику како би проценили усклађеност са ИБ стандардима, праксом и смерницама;
- изменити тренутну политику, ако је потребно;
- поделити прерађену политику са наставним кадром;
- размотрити питања/коментаре/предлоге наставног кадра;
- припремити финални нацрт политике;
- поднети финални нацрт политике управи на одобрење;
- поделити одобрену политику са наставним кадром, ученицима, родитељима и широм школском заједницом.

Референтна литература:

- *Learning diversity and inclusion in IB programmes*, International Baccalaureate Organization, (January 2016) (Разноврсност потреба у учењу и инклузија у ИБ програмима)
- *Access and inclusion policy*, International Baccalaureate Organization, 2018 (Политика приступачности и инклузије)
- *Using Universal Design for Learning (UDL) in the IB Classroom*, International Baccalaureate Organization, 2016 (Коришћење универзалног дизајна за учење у ИБ учионици)
- *Meeting student learning diversity in the classroom*, International Baccalaureate Organization, 2013 (Упознавање са различитостима у учењу ученика у учионици)
- Закон о основама система образовања и васпитања, (Сл. Гласник РС бр. 88/17 и 27/18-др. закони)
- Правилник о ближим упутствима за утврђивање права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновање, (Сл. Гласник РС бр. 74/2018)